

етикой. Она, как и философская антропология, предполагает единство должного и сущего. В этом единстве акцент этикой (при помощи нормативности этического знания) ставится на должном. А вот философская антропология, выходит, акцент должна ставить на сущем. Она понимает человека как целое в единстве его духовного и физического (мимо которого проходит этика), трансцендентального и психофизиологического, существования и сущности, индивидуального и интерсубъективного, биологического и социального, идеального и реального.

Список использованной литературы:

1. Губин В. Философская антропология: Учебное пособие для вузов / В.Губин, Е.Некрасова. – М.: ПЕР СЭ; СПб.: Университетская книга, 2000. – 240 с. – (Humanitas).
2. Ильенков Э.В. Об идолах и идеалах. – Изд. 2-е / Э.В.Ильенков. – К.: «Час-Крок», 2006. – 312 с.
3. Капышев А.Б. Философская антропология: от прошлого к будущему / А.Б.Капышев, С.Ю.Колчигин, А.А.Хамидов. Алма-ты: Институт философии и политологии МОН РК, 2011. – 298 с.

Ключові слова: філософська антропологія, сутність людини, душа людини.

Ключевые слова: философская антропология, сущность человека, душа человека.

Key words: philosophical anthropology, the essence of human, the soul of man.

МАТЮШИНА ІННА ІВАНІВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії

ПРО ДЕЯКІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ «ЗНАННЯ»

Ще за часів Античності філософи поставили питання «Що є знання?» та «Як відрізнити «знання» від «незнання» та «власної думки» (гадки, або російською – «мнения»)? На сьогоднішній час можна виокремити декілька тлумачень поняття «знання» та критеріїв виокремлення різних видів знань. Розглянемо декілька з них.

У Філософському енциклопедичному словнику 2002 року є таке визначення цього поняття: «Знання – особлива форма духовного засвоєння результатів пізнання (процесу відтворення дійсності), яка характеризується усвідомленням їх істинності....Знання як право на істину відповідальне перед зовнішнім (матеріально-практичним) і внутрішнім (логічна аргументація та моделювання) досвідом. Підміна верифікаційного критерію суб'єктивною впевненістю у безперечності пізнавального результату може привести до заміни знання на віру. Однак і знання в процесі практичного використання перетворюється у переко-

нання людей... За рівнем рефлексивності, доказовості та системної теоретизації знання поділяється на буденне (пов'язане з лексикою природних мов), конкретно наукове (таке, що визначається певними канонами експериментальної та дедуктивної достовірності, нормами каузального та математично-функціонального аналізу тощо) і філософське (яке характеризується всезагальністю, необхідністю та специфічними формами рефлексії)» [1, с. 229]. У цьому визначенні, що належить С. Кримському, класифікація видів знання спирається на такі критерії відокремлення «знання» від «незнання»: можливість матеріально практичного застосування, аргументованість (доказовість) та можливість моделювання.

Одеський філософ А.Ю. Цофнас у своєму підручнику «Гносеологія» визначив наступні критерії або ознаки знання. Головною ознакою знання Арнольд Юрійович назвав *обґрунтованість* знання. «Властивість обґрунтованості знання не означає, що будь-яке знання раціонально – принаймні, воно зовсім не обов'язково представлено будь-якою теорією» [2, с. 34]. Знання має бути імпліцитним, загально значимим, референціальним (тобто відноситися до будь-якого референту), валентним (як мінімум воно має бути істинним або хибним) та рефлексивним [2, с. 35-37]. Причому одиницею знання можуть виступати судження або поняття. А. Ю. Цофнас не дає визначення того, що таке знання, однак розрізняє знання та процеси розуміння, переконання, віри, осмислення, уяви, абсолюта.

У цих двох позиціях можна побачити певні спільні риси: знання має бути обґрунтованим (доказовим), загальноприйнятим та об'єктивним.

У передмові «Осягаючи різноманіття розуму» до збірника «Заблуждающийся разум?: Многообразие вненаучного знания» І.Т. Касавін обґрунтував виокремлення трьох видів знання: практичного, духовно-практичного та теоретичного [3, с. 21-25], відмовляючись від того, що підставою для поділу може бути «приналежність» знання до суспільної пізнавальної діяльності. І. Т. Касавін зазначає, що: «... предметні та методологічні виміри знання не дають достатніх підстав для його типології. Вони самі потребують посилення на ті системи соціальних зв'язків та відношень, в які знання історично включено, на ті види діяльності, з яким співвідноситься цей тип знання. Знання породжуються не тільки власне пізнавальною діяльністю...» [3, с. 21]. Головною ознакою, критерієм, цінністю практичного знання є його ефективність та індивідуальність. Практичне знання відповідає на питання «як діяти?», воно співвідносить мету та засоби, воно є майже нерелексивним. Практично-духовне знання дає відповідь на запитання «як ставитися до будь-чого?» та співвідносить потреби та можливості. Найвищий, найскладніший вид знання – теоретичний – включає в себе операційність практичного знання та нормативність практично-духовного знання, а також характеризується загальністю, є результатом діяльності з дослідження об'єкту та усвідомлення власного буття. Тобто теоре-

тичне знання – це є той вид знання який традиційно називається науковим, філософським видом знання.

З точки зору цієї позиції, знання не обов'язково мають бути об'єктивізованими, не обов'язково імпліцитними, рефлексивність – не загальна ознака знання.

З наведених прикладів зрозуміло, що немає єдності серед філософів щодо визначення поняття «знання» та його суттєвих ознак. І це зрозуміло: явище це досить складне, багатовимірне. Щоб зрозуміти причину такого розходження позицій, звернемось до поняття «легітимація знання», яке ввів Ж.Ф Ліотар. В попередніх роботах ми вивели системну модель легітимації, яка складається з субстрату системи легітимізації знання. Це – вся сукупність інформації, що виробляється людством, життєві запити, практичні потреби. Структурою системи є механізми легітимізації знання, тобто процедури, завдяки яким інформація, що набувається, визнається знанням; завдяки яким усвідомлено виробляється саме знання; процедури, які визнають особу такою, яка виробляє та передає знання тощо. До цього рівня відносяться принципи та методи наукового пізнання, процедури присудження кваліфікацій різного рівня (магістр, кандидат наук тощо), вимоги до навчальних програм, уявлення про раціональність, яка є основою західноєвропейського типу мислення та багато інших процедур. Концептом системи є норми та цінності, що є актуальними в певний історичний період часу в межах певних соціальних інститутів, та які визначають місце, значимість знання в соціальній системі в цілому, тобто ті якості (у загальному вигляді), які повинні мати знання. Система легітимізації знання в цілому є атрибутивною.

Отже, говорячи про знання, його суттєві ознаки, автори, по суті справи, говорять про цінності, що притаманні певній суспільній спільноті, яка користується цим поняттям, тобто говорять про концепти легітимації знання. Тому, на наш погляд, найбільш широким, правильним є аналіз критеріїв виокремлення знання, що запропоновані І.Т. Касавіним. Виокремлення кожного виду знання у нього пов'язано з ціннісною орієнтацією, тобто, з виокремленням концепту системи знання. І ця позиція, на наш погляд, є більш продуктивною, для аналізу сучасного стану пізнавальної діяльності та продукту пізнавальної діяльності, для аналізу причин розповсюдження ненаукового, псевдонаукового знання в суспільстві та місця наукового знання в свідомості як окремої людини, так і в свідомості різних соціальних груп. Саме такий аналіз є предметом наступних досліджень.

Список використаної літератури:

1. Філософський енциклопедичний словник/ НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. – Київ: Абрис, 2002. – 742 с.
2. Цофнас А.Ю. Гносеология: Учебное пособие./ А.Ю. Цофнас. – Київ: Алерта, 2005. – 232 с.

3. Заблуждающийся разум?: Многообразие вненаучного знания / Отв. ред. и сост. И.Т. Касавин. – М: Политиздат, 1990. – 464 с.

Ключові слова: знання, наукове знання, ненаукове знання, легітимізація знання, системний підхід.

Ключевые слова: знание, научное знание, ненаучное знание, легитимизация знания, системный подход.

Key words: knowledge, scientific knowledge, non-scientific knowledge, legitimation of knowledge, systematic approach.

ПАЛИЙ ОКСАНА НИКОЛАЕВНА

Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
доцент кафедры философии, кандидат юридических наук

ВАЖНОСТЬ СУЩНОСТНОГО ПОЗНАНИЯ ПРАВОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В познавательной деятельности необходимо ориентироваться на сущностное познание действительности. В практической же деятельности – руководствоваться достигнутыми результатами такого познания. Только в таком случае у нас будет возможность прийти к объективности, познать суть вещей, вместо того, чтобы довольствоваться лишь видимостью, субъективным мнением – своим или чужим, таким, которое может привести нас к заблуждению.

Возможность достижения подлинного знания дает нам философия. Категориальное мышление приводит нас с необходимостью к верному отражению действительности. Познав эти универсальные формы Бытия, мы можем мыслить, действовать и в целом жить в соответствии с его законами.

В сфере юриспруденции, большинство ученых, юристов отрицают наличие сущности в праве, наличие объективности содержания права или просто не задаются подобными вопросами. Впоследствии все их действия исходят из этого. Ими признается только писаное право, цель которого – урегулировать общественные отношения, эффективно урегулировать общественные отношения. Однако тут возникают вопросы: как их урегулировать? Как их урегулировать эффективно? Как вообще здесь понимать «эффективность»?

Прежде всего, нужно понимать, что позитивное право должно быть своего рода выражением естественного права. Поэтому на стадии правотворчества, задача правотворцев – принять такие положения, которые позволили бы воспроизвести в нормах положительного права право естественное. А задачей правоприменителей является распознать это объективное содержание, правильно истолковать и применять правовые предписания так, чтобы право действовало сообразно